

Sovjetska Rusija odločno zavrnila obdolžitve državnega tajnika Marshalla

Višinski dejal pred člani skupščine Združenih narodov, da ameriški kapitalisti narekujejo in vplivajo na zunanjo politiko Trumanove administracije. Ostra obsodba vojnih hujskačev

New York, 20. sept. — Rusija je pobrala rokavico, katero ji je vrnil državni tajnik George C. Marshall, načelnik ameriške delegacije, ki jo je prej v svojem govoru na seji skupščine Združenih narodov obdolžil zlorabljanja pravice vetiranja in ovičarstva prizadevanj v prilog svetovnemu miru.

Marshallu je odgovoril Andrej Višinski, ruski pomožni član ministere. Odločno je zavrnil vse obdolžitve. Poldruget uro je udrihal po Ameriki in ameriških kapitalistih, ki narekujejo in vplivajo na zunanjo politiko Trumanove administracije.

Dejal je, da so kapitalisti izničili vojne profite, kar pomeni propagando za vojno proti Sovjetski uniji. V teku svojega bojevitnega govora je Višinski poudarjal, da Amerika ni samo udeležena v vojni propagandi, temveč se dejansko pripravja za vojno. Med volilne vojne hujskače je vključil devet Američanov, med temi Johna F. Dullesa, člana ameriške delegacije pri Združenih narodih.

Amerika s pomočjo Francije in Velike Britanije ni organizirala Združenih narodov, ker hoče dominirati svetovni atomski zaslužnjem.

Nekateri delegati, ki se zavezujejo pooblastitve konflikta med Ameriko in Rusijo, so izjavili, da je govor Višinskega razširil prepad med Moskvo in Washingtonom. Mlada organizacija Združenih narodov, ki je postala forum ostrih debat, se bo morala zrušila.

Pri vsaki obdolžitvi, katero je Marshall izrekel proti Rusiji, je Višinski zaobrnil sulico in jo obrnil proti Ameriki. Poleg tega je izrekel nove obdolžitve.

"Delo Združenih narodov," je rekel Višinski, "je ovirano, ker Amerika in Velika Britanija skušata izrabljati organizacijo za svoje sebične namene. Dogovor glede splošne razorožitve ni bil sklenjen, ker se Amerika in Velika Britanija nečeta razorožiti. Amerika se je odločila za obdržitev monopola atomskih bomb in s tem je preprečila sprejetje sovjetskega predloga za učinkovito mednarodno kontrolo atomske energije.

Trumanova doktrina in Marshallov načrt sta odprta kršitvi načel Združenih narodov. Amerika se je odpovedala politiki mednarodne kooperacije v prilog ekonomski pomoči nekaterim državam. Ekonomska pomoč je v bistvu gorjača, katero Amerika vihti nad državami.

Marshallov načrt je le skema, katere cilj je razkosanje Evrope na dva bloka.

Marshallove obdolžitve proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji, so brez podlage, kar lahko dokazemo. Ameriška vlada je podvela akcije v Grčiji in Turčiji zunaj območja Združenih narodov. Kršila je resolucijo, ki je bila sprejeta na zasedanju skupščine Združenih narodov 11. decembra lanskega leta, da se pomoč drugim državam ne sme nikdar zlorabljati kot politično orodje. Očitno je, da je namen Trumanove doktrine in Marshallovega načrta podrejevanje evropskih držav ameriški politiki in ekonomski kontroli.

Amerika in Velika Britanija skušata ustvariti v zapadni Evropi blok proti Sovjetski uniji in državam v vzhodni Evropi.

Višinski je dalje rekel, da je govor propagando proti Rusiji in da je podoben tisku, ki je pod nadzorstvom magnatov. Med temi

so Morgan, Rockefeller, Ford, Hearst, McCormick in drugi. Morgan kontrolira magazine Time, Life in Fortune. Največje število delnic magazina Time ima wallstreetska bančna firma Brown Brothers, Harriman & Co. Vodilni ameriški vojni hujskači so:

John F. Dulles, republikanec in član ameriške delegacije pri Združenih narodih ter svetovalec državnega tajnika Marshalla.

Kongresnik Dorn, demokrat iz Južne Karoline.

Virgil Jordan, predsednik Splošne industrijske konference.

George H. Earle, bivši guverner Pennsilvanije in poslanik v Bolgariji in na Ogrskem.

Kongresnik Eaton, republikanec iz New Jerseyja in načelnik odseka za zunanje zadeve.

Senator McMahon, demokrat iz Connecticuta, bivši načelnik kongresnega odseka za atomsko energijo.

Senator Brooks, republikanec iz Illinoisa.

General John R. Deane, bivši načelnik ameriške vojaške misije v Rusiji.

Paisley B. Harwood, podpredsednik Catles Hammer Co., Milwaukee, Wis.

Višinski je pozval skupščino naj sprejme resolucijo, da se Amerika spozna za krivo širjenje vojne propagande in pripravljanja za tretjo svetovno vojno. Skupščina naj tudi ostro obsodi kriminalno propagando in podžigarije na novo vojno v tisku, po radiu, v filmih in izjavah visokih uradnikov v državah, zlasti v Ameriki. Vsi naj bi bili spoznani za krive kršenja obligacij in načel čarterja Združenih narodov, podvrženi prosekuciji in kazni. Carter določa izključenje države, ki krši načela, iz organizacije Združenih narodov. Višinski je tudi naglasil, da Rusija ni za vojno, temveč za mir. Ona je mobilizirala vsa sredstva za rekonstrukcijo pokrajin in mest, ki so bila razdejana v vojni.

Delegati in diplomati so reagirali na govor Višinskega z mešanimi občutki. Nekateri so izjavili, da je bil briljanten, drugi pa so ga označili za pikrega in ostrega. Faris El Khoury,

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

Evropske države sestavile odgovor

Poslan bo državnemu tajniku Marshallu

Paris, 20. sept. — Vsebinska uradnega odgovora reprezentantov šestnajstih zapadnih evropskih držav na ponudbo ameriškega državnega tajnika Marshalla glede pomoči tem državam je sestavljena. Odgovor vključuje 25.000 besed in bo poslan Marshallu.

V odgovoru je med drugim rečeno, da bo deficit zapadnih evropskih držav in zapadne Nemčije znašal \$22.500.000.000 v štirih letih. Odgovor tudi naglašja, da zapadne države ne pričakujejo od Amerike, da bo krila ves deficit.

Reprezentanti zapadnih držav so naglasili, da bodo sledile katastrofalne posledice, če bo Amerika omejila pošiljanje živil in drugih potrebščin. Amerika je edina država na svetu, ki ima sredstva in lahko pomaga zapadni Evropi.

"Odvisno je od ameriškega ljudstva in kongresa ekonomsko okrevanje zapadne Evrope," pravi odgovor. "Pomoč je nujno potrebna. Amerika se mora v svojem lastnem interesu odločiti in storiti korake v smeri ekonomske rehabilitacije zapadne Evrope."

Caracas, Venezuela, 20. sept. — Vlada je naznanila aretacijo 15 zarotnikov v zvezi z revolto, ki je bila zatrta sadnji petek. Vsi zarotniki bodo postavljeni pred sodišče.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Grški poslanik Vasilij Den-dramis je dejal, da je govor Višinskega zmešal in da zdaj ne ve, komu bi verjel. Člani ameriške delegacije so poskakali Višinskemu, ko je začel govoriti, po zaključku pa so molčali. Državni tajnik Marshall je po govoru hitro zapustil dvorano, se zunaj vsedel v avtomobil in se odpeljal.

načelnik sirijske delegacije, je dejal, "da je bil govor strela z neba. Ako bi dala Amerika slično zagotovilo kot ga je dala Rusija, bi se napetost na svetu in bojazen pred vojno ublažila."

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni urad SNPJ sta 18. sept. obiskali Viola Janachek iz Seattle, Wash. in Lee Deanigli iz Cle Eluma, Wash.

Nova grobova

Black Diamond, Wash. — Naglo je 5. sept. umrl Valentin Setina, star 58 let in član društva 57. SNPJ. V Waukeganu, Ill. zapušča enega brata, enega pa v Alberti, Canada, ter več sorodstva v stari domovini. — Nadalje je umrla Rose Zupan, stara 68 let in članica društva ABZ. Zapušča tri snove in tri hčere.

Smrt člana

South Fork, Pa.—Dne 10. sept. je za pljučnico umrl Michael Shaffer (Savar), star 40 let in rojen tukaj. Bil je zapisnikar društva 345 SNPJ, ki mu je priredilo dostojen pogreb ob veliki udeležbi članov in prijateljev ter mu poklonilo venec v zadnje slovo. Zapušča ženo, tri hčere, mater in pet bratov ter drugo sorodstvo. Oče mu je umrl za influenco leta 1918. Društvo izreka prizadeletni družini globoko sožalje.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Naglo je 18. sept. umrl Joseph Hočevar, star 81 let, doma iz vasi Maškovec pri Škocjanu na Dolenjskem in v Ameriki 50 let. Tukaj zapušča invalidno ženo in enega sina, v stari domovini pa brata. Bil je član društva PHC. — Dalje je umrla Josephine Švigel, stara 76 let in v Ameriki 40 let. Pred sedmimi leti sta z možem praznovala zlato poroko. Bila je članica društva TM. Zapušča moža, starega 81 let, pet sinov, eno hčer, 17 vnukov in tri pravnuke. — Družina Anton Vrh je dobila novorojenko, družina Nicholas Sajatorič pa novorojenca.

Martin proti zasedanju kongresa

Republikanci še niso dobili poročila o Marshallovem načrtu

Washington, D. C., 20. sept. — Kongresnik Martin, republikanec in predsednik nižje zbornice, je dejal, da situacija v Evropi ne zahteva sklicanja izrednega zasedanja kongresa. Evropa ima dovolj živil za to leto in ne potrebuje dodatne ameriške pomoči.

Martin je na sestanku s časnikarji izjavil, da bodo republikanci obnovili pritisk za znižanje dohodinskih davkov, ko se bo kongres sestal na zasedanju po novem letu. Časnikarji so ga opozorili na izjave demokratskih senatorjev in kongresnikov, da bo Truman sklical izredno zasedanje kongresa in ga pozval, naj sankcionira dodatno pomoč Veliki Britaniji, Franciji, Italiji in nekaterim drugim državam.

"Ako ima Trumanova administracija pred seboj zadeve nujnega značaja, ki bi zahtevale izredno zasedanje kongresa, je zanemarila svojo dolžnost, ker ni opozorila republikancev na te zadeve," je rekel Martin.

"Kongres sploh še ni dobil poročila o načrtu državnega tajnika Marshalla. Glavni pogoj za kooperacijo je odkritost. Truman naj bi predložil dejstva kongresnikom in senatorjem. To zahteva tudi ameriško ljudstvo, ki je pripravljeno pomagati Evropi.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

Martin se bo podal na govorno potovanje prihodnji teden. Obiskal bo srednje in zapadne države in konferiral z voditelji republikanske stranke.

KONFERENCE VI-SOKIH VLADNIH URADNIKOV

Predsednik Truman se vrnil domov iz Brazilije

SEJA ČLANOV SE-NATNEGA ODSEKA

Washington, D. C., 20. sept. — Naznanilo pravi, da bo imel predsednik Truman, ki se je vrnil domov iz Rio de Janeira, Brazilija, važne konference z visokimi vladnimi uradniki v Washingtonu. Na teh bodo diskuzije o problemih ameriške pomoči zapadni Evropi in draginji doma.

Truman je dospel v Norfolk, Va., mornarično bazo, večeraj popoldne. Pripeljal se je z bojno ladjo Missouri. V Brazilijo je odpotoval 31. avgusta, kjer je bil šest dni gost brazilske vlade. Truman je govoril na zaključni seji vseameriške konference v Rio de Janeiru, kjer je bila sklenjena obrambna pogodba med državami zapadne hemisfere. Takoj po izkrcanju z bojne ladje so predsednik in člani njegove skupine odpotovali v Washington.

Govorice, da bo Truman sklical izredno zasedanje kongresa, se vzdržujejo. Ameriški delegati v skupščini Združenih narodov so izjavili, da bo državni tajnik Marshall odpotoval iz New Yorka v Washington, kjer bo konferiral s Trumanom.

Poljedelski tajnik Anderson bo v ponedeljek predložil članom kabineta poročilo živilskega odseka, v katerem je rečeno, da bo morala Amerika omejiti pomoč v obliki živil zapadnim evropskim državam. Člani senatnega odseka za apropracije, kateremu načeluje senator Bridges, se bodo sestali na tajni seji in razpravljali o apelu Velike Britanije, naj Amerika prevzame večji del okupacijskih stroškov v britsko-ameriški coni v Nemčiji. Ko sta bili coni spojeni, se je Velika Britanija obvezala, da bo prevzela polovico stroškov. Nedavno je obvestila Trumanovo administracijo, da ne more zmagovati bremenja.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Pred senatnim odsekom bodo nastopili vojni tajnik Royall, general George J. Richards, v čigar področje spada proračun armade, in uradniki državnega departmanta.

Bivši župan La Guardia umrl

Podlegel je raku v starosti 64 let

New York, 21. sept.—Fiorello La Guardia, bivši newyorški župan, je večeraj umrl na svojem domu. Njegovi zdravniki so izjavili, da je bil vzrok smrti rak. Od zadnjega torka je bil v nezavesti.

Njegov oče in mati sta bila priseljenca. V Ameriko sta prišla iz Foggie, Italija. La Guardia je bil rojen v New Yorku 11. decembra 1882. Ob smrti je bil star 64 let.

La Guardia je bil trikrat izvoljen za župana v New Yorku. Bil je ameriški konzul v Budimpešti, Trstu in Reki. Govoril je več jezikov, med temi nekaj slovanskih.

Za kongresnika je bil izvoljen v newyorškem distriktu I. 1916. Ko je Amerika napovedala vojno Nemčiji leta 1917, je stopil v armado kot prostovoljec. Svoj sedež v kongresu je obdržal, čeprav je bil v teku vojne v Franciji. Za kongresnika je bil ponovno izvoljen z veliko večino leta 1918.

La Guardia je bil velik prijatelj pokojnega predsednika Roosevelta. Ko je izbruhnila druga svetovna vojna, je priporočal ameriško pomoč Veliki Britaniji in Franciji in vodil kampanjo za posojilno-najemniški program. V prvih mesecih vojne je bil direktor civilne obrambe, predsednik organizacije ameriških županov in načelnik ameriške podružnice skupnega ameriško-kanadskega obrambnega odbora. Po zaključku vojne je bil generalni direktor pomožne organizacije Združenih narodov UNRRA.

La Guardia je bil markantna politična osebnost v Ameriki. Kot kandidat za newyorškega župana je imel oporo pri socialistih, republikancih in celo komunistih. Sedanjí newyorški župan William O'Dwyer je dejal, da je mesto, država in ameriško ljudstvo izgubilo velikega patriota in državljana.

Orkan povzročil veliko škodo

Jackson, Miss., 20. sept. — Orkan, ki je divjal v južnem delu države, je povzročil ogromno škodo. Najmanj 70 oseb je bilo ubitih in čez 400 ranjenih. Več tisoč ljudi je brez strehe. Orkan je zajel tudi New Orleans, La.

Jackson, Miss., 20. sept. — Orkan, ki je divjal v južnem delu države,

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$5.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestanstvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Odmevi iz Grčije

Prvi pozitivni odmevi ameriške intervencije v Grčiji nosijo obliko padca dveh Caidarisovih vlad in ustanovitve nove centralno-monarhistične vlade pod vodstvom 86 let starega Temistoklesa Sophoulisa, voditelja narodne liberalne stranke. Po mišljenju je on grški predstavnik tipičnih zapadnih liberalnih nazorov—pristaša liberalnega kapitalizma, nasprotnik socializma, komunizma, fašizma in monarhizma.

S strani "liberalnejših" ameriških podpornikov Trumanove doktrine je bil že dalj časa pritisk na Washington, naj si za svoje orožje izbere Sophoulisa in ga postavi na čelo grške lutkarske vlade. Njih argument je bil, ako ostane na krmilu Caidarisov korumpirani monarho-kvizzični režim, tedaj se bo Amerika tudi v Grčiji povsem diskreditirala, enako ali pa še bolj kot se je Anglija; izgubila bo svoj prestiž tudi v vsej ostali liberalno misleči Evropi. Z drugo besedo, ameriški imperializem potrebuje v Grčiji liberalne maske, ako hoče biti kos svoji samopostavljeni nalogi. S podpiranjem reakcije križem sveta se je itak že preveč diskreditiral; skrajni čas je, da se preobleče v novo obleko, ako hoče streči glavo "koomunističnemu" zmažu.

Ameriškim diplomatom v Grčiji pod vodstvom poslanika McVeagha se je končno posrečilo, da so "draftali" Sophoulisa in ga postavili na čelo nove vlade. Maximove monarho-kvizzišne vlade, v kateri je bil boss Caidaris, čeprav je bil samo zunanji minister, ni bilo težko prebrniti. Bila je tako reakcijska in korumpirana, da je smrdela tudi Washingtonu, čeprav je pristaš reakcije in tudi na korupcijo se dobro razume. Treba jo je bilo torej odstraniti, ako se Amerika neče totalno diskreditirati. Da bo prej ali slej prišlo do tega, je bilo zapisano na steni takoj, ko je kongres podprl Trumanovo doktrino z dolarji.

In dasi je bilo Maximovo vladlo lahko strmoglaviti, ko je končno prišlo povelje iz Washingtona, je bilo vse težje sestaviti novo vlado. Ameriška diplomacija je računala na Sophoulisa, toda on se je branil in tudi stavil svoje pogoje, o katerih več pozneje. Ker monarhistična reakcija o teh pogojih ni hotela nič slišati, je potem Caidaris sestavil svojo vlado iz samih monarhistov. Ameriška intervencijska diplomacija je s tem prišla z dežja pod kap, kajti ta Caidarisova vlada je bila še manj reprezentativna kot je bila Maximova, v kateri so bile zastopane vsaj vse reakcijske stranke in asortirani fašistični elementi.

S to Caidarisovo vlado Washington in Wall street nikakor nista mogla biti zadovoljna, kajti šlo je in gre za ameriški prestiž, za uspeh intervencijske politike na Grškem. Zato je poslanik McVeagh dobil nova navodila, naj skuša sestaviti bolj "reprezentativno" vlado in če potrebno, naj prisili grško reakcijo, da pristane na kompromis in omogoči Sophoulisu sestavo nove vlade z več ali manj liberalno masko. Ta naloga se je "našim" diplomatom v Grčiji končno posrečila, čeprav so se dva tedna potili in tudi danes ne morejo biti preveč sigurni, kaj so dobili.

Nova Sophoulisova vlada je namreč politični stvor, o katerem je dvomljivo, da bo mogel dalj časa vztrajati. Sophoulis si je izbral približno eno tretjino ministrov, članov svoje stranke, Caidaris pa skoro dve tretjini monarhistov. Najbrže se vsi skupaj: monarhisti in republikanci tolažijo s tem, da je ta vlada je začasna in da morajo nekaj časa vztrajati skupaj, ker tako zahtevajo ameriški gospodarji, od katerih je vsa grška reakcija popolnoma odvisna. Sprjazniti se morajo z dejstvom, tako liberalci kot monarhisti, da kdor plačuje, tudi narekuje. To je že stara prislovice.

Za grško reakcijo je morala biti to precej grenka pilula, kajti program nove vlade kot ga je ob svojem nastopu orisal premier Sophoulis je za grške razmere liberalen ali celo radikalen. Glavna točka je obljuba splošne amnestije za vse gerilce, ki odlože orožje "kakor hitro bodo mogli", kakor tudi za politične jetnike—slednjih je samo na otokih najbrže čez 20.000. Sophoulis je tudi obljubil "odpravo" profitarstva z zatrenjem črne borze, kontrolo cen in produkcije, kakor tudi stabilizacijo valute ter nove volitve, kakor hitro bo dežela pomirjena. Ako se gerilci ne podajo, tedaj se bo vlada poslužila "vseh sredstev", predvsem ameriškega orožja, ki zdaj prihaja v deželo v velikih količinah. Obljubil je tudi reformiranje davčnega sistema v toliko, da bo davčno breme preloženo na bogate sloje, ki ne plačujejo skoraj nikakih davkov.

Da so vse te reforme krvavo potrebne, se strinjajo vsi, ki poznajo grške razmere. Vprašanje je, da-li jih bo nova vlada privajala tudi izvesti. Dvom je v tem, ker ima reakcija večino v vladi, kot tudi v parlamentu. Ako ne ostanejo na papirju, bo to več zasluga Amerike kot pa Caidarisove monarhistične bande. To pomeni, da bo morala grška reakcija vsaj začasno plesati tako kot ji bodo diktirali iz Washingtona—vse seveda zato, da se reši ameriški prestiž, ki je v Grčiji na kocki.

Drugo vprašanje je, kaj store gerilci, odnosno grški komunisti, ki so na čelu tega upora. Glede slednjega je odvisno, kaj stori Moskva. Ako bo ukazala grškim komunistom, naj prenehajo z odprto revolto in sprejmejo amnestijo, se bo to najbrže zgodilo. To ne pomeni, da je za to revolto faktično Sovjetska Rusija, ali da gerilce podpirajo z orožjem in proviantom Jugoslavija, Albanija in Bolgarija. Glede tega faktično ni nobenih dokazov. Edini dokaz je, da te države dajejo azil grškim beguncem in gerilcem, ki prestopijo mejo bodisi zdravi ali ranjeni. Tega te države kot Rusija niti ne taje. Na drugi strani pa insistirajo, da je za civilno vojno odgovorna grška monarho-fašistična reakcija, ki se je zatekla k represijam zato, da prepreči notranje reforme. Preko tega argumenta ne more iti nihče, ki ljubi resnico.

Mišnost vsekakor je, da bo prišel pritisk iz Moskve, Beograda in Sofije na grške gerilce, naj odlože orožje in sprejmejo brez-pogojno amnestijo, katero jim je obljubil Sophoulis. To bi bilo

Na "divjem" zapadu

Cicero, Ill.—Dne 17. avgusta, še prej ko se je zdanilo, sva z ženo že drvela iz čikaškega predmestja po 64. cesti proti zapadu. Prvi dan je bil naš cilj Sioux City, Iowa. Ob 4:30 popoldne sva bila že na mestu.

Sonce je pripekalo kot za stavo. Ko sem omenil nekemu domačinu, da je hudo vroče, mi je odgovoril: "This is the hottest spot in summer time and the coldest in winter." Najbrže je govoril resnico.

Drugi dan pa jo mahneva čez mejo v South Dakoto. Kmalu nato pa se je začela dihurška vožnja. To se je ponavljalo skoro ves dan.

Tisti dan sva prenočila v naselbinu Wall, to je v bližini "bad lands", zelo zanimiv kraj, katerega si je vredno ogledati. Nekdo mi je pripovedoval, da je pred mnogimi leti bilo na dotičnem kraju polje, sedaj pa so taki prepadi, da te spreleti groza, če pogledaš v nje.

Tretji dan je naša pot vodila skozi Black Hills. Dotični park je več ali manj znan po vsej Ameriki. Ko smo se peljali med gorovjem, me je spominjalo na stari kraj, ker je vse obraščeno s smrekovim gozdom, prav tako kot pri nas v starem kraju. Časa ni bilo, da bi vse ogledala, ker sva imela še dolgo pot pred seboj, zato sva jo popihala naprej do Sheridan, Wyo., in tam prenočila.

Drugi dan pa čez mejo v Montano skozi Billings, Red Lodge in čez mali hrib v Washoe, kjer stanuje moj znanec in prijatelj Frank Gasser, s katerim sva še v starem kraju ovce pasla in pozneje skupaj delala v gozdovih. S Francelonem se nisva videla 36 let in je še vedno čvrsto dečko, čeravno dela vsa ta leta v jamah. Razumljivo, da sva se imela mnogo pogovoriti in se veliko več bi imela povedati drug drugemu, ako bi bil nama čas dopuščal. Njegova žena Mary je tukaj rojena Slovenka in govori in piše slovensko, kot da bi bila prišla iz starega kraja. Mary je obenem tudi tajnica društva št. 112 SNPJ. Imata dve poročeni hčeri.

Seznaili smo se tudi z Marinim očetom Močnikom in njegovo ženo. Močnik je še čvrst dečko, čeprav že v visokih letih, žena je pa bolehnata. Tisto noč sva spala pri Gasserjevih in nama so postregli z jedajo in pičajo. Drugi dan pa sta naju spremljala čez visoko goro do Yellowstone parka, kjer smo se poslovili v upanju, da se vidimo drugo leto, ker nameravata obiskati Frankovega brata Mika, ki živi v Downers Grove, Ill.

Naša pot se je nadaljevala po parku. V parku sva ostala dva dni. Park je tako velik, da bi vzelo teden dni, ako bi ga hoteli delno ogledati. Ogledala sva si mnogo različnih vrelcev in med temi Old Faithful.

Tretji dan pa nisva mogla dobiti kabine in sva jo popihala proti Rock Springsu. Dospevši v Rock Springs, sva si najprej preskrbeli prenočišče, ker to je bilo tisto, kar nama je delalo največ preglavice vseskozi na potovanju. Ko sva se nekoliko okrepčala, sva šla pogledat, kje živijo tisti rojaki, ki nam je bilo naročeno, da jim izročimo pozdrave. Obiskali smo mrs. Golob, ki ima več sorodnikov tukaj, ter družino Luzan, ki je živela pred leti v Chicagu. Vsi so se izrazili, da so zadovoljni. To pomeni, da tudi v državi pelina vlada prosperiteta.

Proti večeru pa sva se odpeljala v nekaj mil oddaljeno naselbino Reliance, kjer živi naš rojak Peter Grohar s svojo družino. Leta 1916 sva delala skupaj nekaj tednov v Sheboyganu, Wis., in od tistega časa se nisva več videla. Bil je malo časa z nami, ker je moral iti na "sejo". Njegova žena, po domače Ada,

tudi v interesu pomiritve ne samo na Balkanu, marveč tudi v Lake Successu, N. Y. Ako ne pride do tega, tedaj bodo ameriški imperialisti dobili novo pretvezo za oboroženo intervencijo v Grčiji, ker bi mednarodni položaj, sigurno poslabšalo in lahko užgalo tudi plamene novemu požaru. Na krmlu te dežele so namreč blazni elementi, ki so pripravljeni vreči svet v nov požar pod krinko "preventivne" vojne!

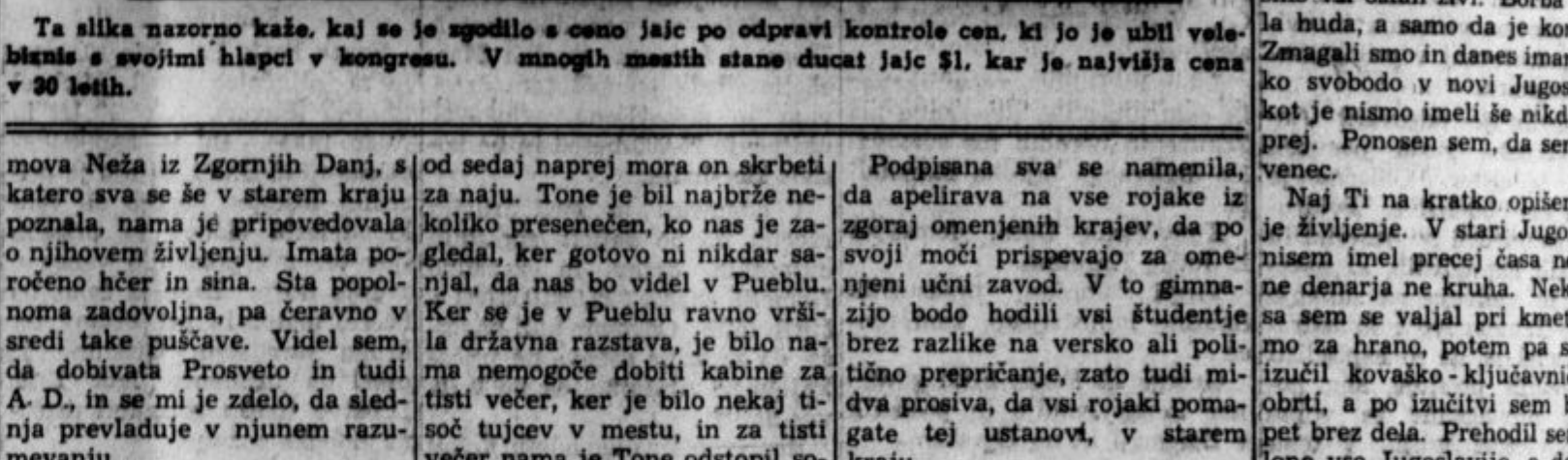
Glasovi iz naših naselbin

JULY, 1946
55.8¢

JULY, 1947
70.4¢

AUG., 1947
85¢

PREDICTED
PRICE \$1.00

Ta slika nazorno kaže, kaj se je zgodilo s ceno jajc po odpravi kontrole cen, ki jo je ubil velebitis s svojimi hlapci v kongresu. V mnogih mestih stane ducat jajc \$1, kar je najvišja cena v 30 letih.

mova Neža iz Zgornjih Danj, s katero sva se še v starem kraju poznala, nama je pripovedovala o njihovem življenju. Imata poročeno hčer in sina. Sta popolnoma zadovoljna, pa čeravno v sredi take puščave. Videl sem, da dobivata Prosveto in tudi A. D., in se mi je zdelo, da slednja prevladuje v njunem razumevanju.

Pozno zvečer sva se vrnila nazaj v Rock Springs, kjer sva imela najeto kabino, z obljubo, da ju mogoče obiščeva še drugi dan. Ne zavedajoč se, da sva spala tako blizu božjega hrama, naju so zvonovi udarili po glavi zjutraj ob šesti uri. V takem slučaju se človek pridruži, pa nič ne pomaga.

Prejšnji dan sva hodila malo po mestu in opazil sem na nekem poslopju napis "Slovenski dom". Poslopje zgleda od zunaj ravno in zapuščeno. Ko sva si ga hotela ogledati od znotraj, so bila vrata zaklenjena in to v soboto popoldne. Domsilil sem se Waukegana, Clevelanda in drugih slovenskih naselbin, kjer prevladuje v domovih toliko živahnosti, tukaj pa tako mrtvilo. Slovenski dom, lesena, zapuščena baraka, vsaj od zunaj, cerkev pa eno najlepših zidanih poslopj, kar sem jih še videl. To je znak napredka ali "napredka" naših rojakov v tej naselbini.

Upava, da nam ne bodo rojaki zamerili, ker jih nisva obiskala še drugi dan, kot sva obljubila. Naša pot se je nadaljevala iz pelinove države proti Colorado. Drugi dan sva se peljala skozi Estes Park, Rocky Mountains. Ko se pelješ skozi dotično skalnato gorovje, naletiš na lepe in grde kraje, tako da se ti včasih lasje ježijo, posebno nam, ki smo vajeni le ravnin. Na večer sva se pripeljala iz gorovja v Denver.

Obiskati sva hotela dobro znane prijatelja Antona Žagarja in prenočiti pri njem, ker pa ga ni bilo doma, sva šla do mrs. Artach. Bila je sama in nam povedala, da so drugi šli v gorovje na ribolov.

Drugi dan pa sva se odpeljala v 120 mil oddaljeno mesto Pueblo, kjer sedaj domuje naš nekdanji Čikažan Anton Medved. Ker nisva imela njegovega naslova, sva se obrnila do mrs. Rose Radovich, dobro poznane dopisovalke v Prosveti. Ko sva ji pojasnila, da bi rada izvedela za naslov Toneta Medveda, je bila takoj pripravljena, da nas popelje do njega.

Z Rose smo bili takoj domači, kot da se poznamo že leta. Predstavila nam je svojega soproga Nicka, ki boleha na paralizni nekaj let. Niek je dobra in priključiva duša in se človeku zasmili radi tako dolge bolezni.

Nato pa nas je Rose peljala do Toneta in mu napovedala, da

od sedaj naprej mora on skrbeti za naju. Tone je bil najbrže nekoliko presenečen, ko nas je zagledal, ker gotovo ni nikdar sasal, da nas bo videl v Pueblu. Ker se je v Pueblu ravno vršila državna razstava, je bilo nama nemogoče dobiti kabine za tisti večer, ker je bilo nekaj tisoč tujcev v mestu, in za tisti večer nama je Tone odstopil sobo. Preskrbela pa sva si kabino za druge tri večere.

V Pueblu sva ostala tri dni. Ogledala sva si državno razstavo in videla nekatere zanimive stvari. Na razstavi sem videl stvari, ki jih nisem še nikdar videl v Chicagu. Šla sva tudi v rodeo in opazovala takozvane "cow punchers". Najbolj sta mi ugajala klovn in pa bik. Slednji se mi je zdel, da več razume kot mnogi, ki hodijo po dveh nogah. En večer naju je mrs. Radovich povabila na večerjo in smo se zabavali do poznega. Njen sin, pravi korenjak, ki se je med vojno nahajal v Angliji, nam je pripovedoval, kako so bežali pred nemškimi raketami.

Zadnji dan, v soboto, pa nas je Tone vodil v gorovje. Peljal nas je v Royal Gorge, kjer se nahaja najvišji most na svetu in visi na železnih kablilih. Ogledali smo si tudi gorovje v Colorado Springsu. Tam vidiš mnogo različnega skalovja, ki ga je narava izklesala v vsakojake figure in oblike. Prišli smo domov že pozno zvečer. Pri Tomšičevih, kjer je Tone Medved nastanjen, pa nas je že čakala večerja. S tem je bilo naše potovanje skoro končano.

V nedeljo zjutraj pa sva se poslovlila od Pueblčanov in se odpeljala nazaj v Denver, kjer sva obiskala Antona Žagarja in njegovo družino. Razgovarjali smo se nekaj ur. Pripovedoval nama je o svojem potovanju, s katerega je prišel pred nekaj dnevi. Spali smo tisto noč pri mrs. Artach, ki je sedaj popolnoma osamljena. V ponedeljek, 1. sept., pa sva se poslovlila in najina pot je vodila proti domu. Dne 3. septembra zvečer sva dospela domov brez najmanjše neprilike po 5.000 mil dolgi vožnji.

Iskrna hvala vsem, ki so naju postregli na tem potovanju in s katerimi sva se prvič seznanila. Pozdrav vsem zavednim čitateljem Prosvete!

John Thaler.

Prošnja

Chicago, Ill.—V Starem trgu pri Ložu so dobili štirirazredno gimnazijo, kar je zelo velika in potrebna pridobitev ne samo za Loško dolino, pač pa tudi za vso okolico.

Ta šola bo za študente iz Loške doline, za grahovski, cerkniški in bloški okraj, kakor tudi za Loški potok in Babno polje. Ta gimnazija se zaenkrat nahaja v občinski hiši v Starem trgu in imajo zanjo tako rekoč samo golo zidovje. Zaenkrat najbolj potrebujejo knjige za učenje in za knjižnico, kakor tudi vse druge stvari, ki so neobhodno potrebne za obstoj gimnazije. Za vse to potrebujejo denar.

Podpisana sva se namenila, da apelirava na vse rojake iz zgoraj omenjenih krajev, da po svoji moči prispevajo za omenjeni učni zavod. V to gimnazijo bodo hodili vsi študentje brez razlike na versko ali politično prepričanje, zato tudi mi dva prosiva, da vsi rojaki pomagata tej ustanovi, v starem kraju.

Ves denar pošljite na Antona Krapenca, 2021 W. 23rd street, Chicago 8, Illinois. Kadar pošljete denar, omenite tudi vaš hišni priimek, tako da bo vsak vedel, kdo je darovalec. Vsa imena in vsote bodo priobčene v časopisih tukaj in v starem kraju. Torej vsi rojaki, brez razlike na versko ali politično prepričanje, stopite na delo in položite mali dar domu in prosveti na oltar!

Anton Krapenc,
2021 W. 23rd street,
Chicago 8, Illinois.
Venc. Palčich,
1240 So. Main street,
Greensburg, Pa.

Zalostna vest iz rojstnega kraja

Pittsburgh, Pa.—Pred mnogimi leti smo se podali v tujino za boljšim kruhom, doma pa pustili sorodnike. Človek želi, da bi jih še kdaj videl, se z njimi pozdravil in pokramljal, nekega dne pa dobi sporočilo, žalostno vest, da tega ali onega že krije črna zemlja.

Tudi jaz sem dobila žalostno sporočilo, da je moja preljuba mati zaspala za vedno. Umrla je v vasi Rateževo brdo, p. Prem, Slovensko Primorje. Njeno ime je bilo Franciška Penko, po domače Moklavinova. Ob smrti ji je bilo 80 let.

V času vojne je reva pretrpela veliko gorja. Naj opišem malo njeno življenje. V prvi svetovni vojni se ji je hudo godilo in l. 1916 je izgubila drugega moža. Druga svetovna vojna pa je bila zanjo še hujša trnjeva pot, kakor za milijone drugih ljudi po svetu, zlasti pa še za Jugoslovane. Ubili so ji sina, kateri je zapustil dva majhna otroka in ženo. Eno hčer in drugega sina pa so ji poškodovali, tako da ne bosta nikdar več zdrava. Povrhu vsega tega pa so ji požgali dom in vso družino izgnali v Nemčijo, kjer je morala tudi ona stradati in zmrazovati dve leti.

Pokojna mati mi je pisala, da je bila v Nemčiji tako lačna, da je pulila travo in se hranila s koreninami, drugače bi od glada umrla. Njeno stanovanje pa je bilo največkrat pod milim nebom. Vzlic vsemu trpljenju pa je prišla še srečno domov, ali trpljenje je rodilo posledice. Doma ni našla ničesar, ker je okupator vse uničil. Kljub vsemu temu pa je pisala, da je zelo vesela, ker je zopet doma in se lahko zopet razgovarja v materinskem jeziku ter ji ni treba tolmaka, kot v času italijanske okupacije.

Pokojnica zapušča šest otrok, deset vnukov in enega pravnu-

ka. V Ameriki se nahajava dve hčeri, podpisana in Pavla Fabec. Naj ji bo rahla rodna gruda!

Veliko hudega je pretrpel naš narod, vzlic temu pa je še vedno nazadnjakov med nami, ki bi radi prodali naš narod in našo rodno grudo kletemu tujcu. O slepci, zakaj ne spregledate?!

Caroline Stančin

Pismo iz stare domovine

Chicago, Ill.—Prejel sem pismo od mojega nečaka Jožeta Egarta, katero se mi vidi zanimivo, zato ga želim priobčiti iz črpk. Nečak piše med drugim:

"Dragi stric Polde!—Minilo je že mnogo let, odkar smo prejeli zadnje pismo od Tebe. Med tem časom je marsikoga vzela vojna, toda nam je bila sreča mila in smo vsi ostali živi. Borba je bila huda, a samo da je končana. Zmagali smo in danes imamo ta ko svobodo v novi Jugoslaviji, kot je nismo imeli še nikdar prej. Ponosen sem, da sem Slovenec."

Naj Ti na kratko opišem moje življenje. V stari Jugoslaviji nisem imel precej časa ne delati, ne denarja ne kruha. Nekaj časa sem se valjal pri kmetih sva za hrano, potem pa sem se izučil kovaško—ključavničarsko obrti, a po izučitvi sem bil zopet brez dela. Prehodil sem mnogo vso Jugoslavijo, a dela ni bilo. Leta 1933 pa sem dobil delo v tovarni na Jesenicah, kjer pa sem zagovarjal delavske interese, so me kot komuniste izprili in prepeleli kot vola, tako da sem komaj ostal pri življenju.

Leta 1938 sem bil zopet na čisti, nakar sem odšel v Avstrijo, kjer sem dobil službo soferja in prevoznik Italijo, Francijo, Polsko, Češko itd. Nazadnje pa sem pridružil partizanom in se boril za svobodo naše domovine. Bil sem preganjan kot zver svoji domovini in drugih državah.

Sedaj se imam dobro. Nekaj časa sem bil načelnik postaje delavnic v Škofji Loki, nato pa sem bil za strojevodjo, sedaj pa delam v Šiški pri Ljubljani. Moje delo se vozi vsak dan iz Škofje Loke. Našo novo Jugoslavijo gledimo v velikim navdušenjem, čimprej obnovimo, kar je porušil kruti okupator. Začetek je bil težak, sedaj pa se razmerje izboljšuje z vsakim dnevom.

Zaključujem in lepo pozdravljam Tebe in vse ostale sorodnike. Jože Agart."

Leo Kaiser.

Vabilo na ustanovno sejo krožka Progresivnih Slovencev v Johnstownu

Johnstown, Pa.—V nedeljo 28. sept., se bo vršila ustanovna seja krožka Progresivnih Slovencev v dvorani društva Adrijana 904 Chestnut ave. Vabljeni so vsi napredni Slovenci. Začetek ob pol šestih zvečer. Na vstopa bo gl. tajnica Josie Zakrjak iz Clevelanda.

Po tem sestanku pa se bo vršila seja za akcijo za svobodno tisk. Na to sejo so vabljeni tudi naši možje. Udeležite se! Več o tem čitajte v sredini številki Prosvete.

Mary Vidmar.

Zakonsko praznovanje

Grand Haven, Mich.—Iz našega mesta se nihče ne oglasi v Prosveti, zato sem se namenil, da poročati, da so 30. avgusta praznovali 25-letnico zakonskega stanu Petar Vilar in Johana Alojz Reznar in žena in Johana Kosihi in žena, 40-letnico pri Antonu Vajs in žena.

Praznovanje se je vršilo pri družini Rent, ki ima farmo do bro miljo od mesta. Vse pri znanje gospodinj Rin, ki se je zelo potrudila in spravila skupaj toliko ljudi. Tudi za jedo je preskrbela, tako da je posteklo vse v najlepšem redu. Pivo pa smo točili zunaj pod drevesom. Frank Rent, gospodar, pa je skrbel za domače (Dolje na 2. strani)

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

POLITIČNI PREGLED

Politični odnosi avstrijske vlade do koroških Slovencev se niso spremenili

Politika avstrijskih oblasti se do rojakov na Koroškem kljub upravičenim protestom ni prav spremenila. Pritisk na koroške Slovence se nadaljuje pod istim nacističnim geslom "neodvisne Koroške". Ko je padel 9. maja 1945 letošnji osvoboditvi 9. maja 1945 leta, je prevzel njegove pošte Hans Pisch, katerega je razkrinkala Jugoslavija na pariški mirovni konferenci kot vojnega zločinca. Je nacistični pritisk nadaljeval z vso ostrožjo tudi do pedesetega leta. Zatem je prišel ponehal za par bežnih treščnikov, toda danes se ob podobi angleške vojske uprave nadaljuje kot da je to samo ob nekaj naravnega.

Ta politika avstrijskih oblasti do koroških Slovencev je v direktnem nasprotju z obveznostmi, ki jih je sprejela avstrijska vlada na moskovski konferenci in v parizih. Politika avstrijske vlade se nadaljuje, kulturne in narodnostne pravice Slovencev se teptajo prav po isti poti, ki so v dobi hitlerjevske diktature in v imenu nemškega rajha preganjali koroške Slovence in borce proti nacistični koaliciji.

V tem času Osvobodilna fronta je vedno ni postala legalna organizacija. Antifašistične borbe zapirajo—nacisti pa izpuščajo. Bivši hitlerjevski oficir polkovnik Stessier, sedaj direktor za javno varnost v Celovcu za Koroško, je pred dnevi proglasil za ilegalno organizacijo tudi Demokratsko zvezo mladine za Slovensko Koroško. Sredi avstrijskega bila z odlokom avstrijskih policijskih oblasti prepovedano vsa politična zborovanja. Koroškim Slovincem in jim sva bila vzeta možnost, da bi izrazili svojo voljo. Ti rojaki so med težko domovinsko vojno, v borbi proti nacizmu, izdajali ilegalne časopise in bodrili ljudi v borbi za svobodo proti fašističnemu tiranizmu, danes ne smejo tistim časopisov niti ne smejo niti zunanjih znakov svoje narodnosti in nositi jugoslovanske zastave.

Kakor je sovražen odnos avstrijskih oblasti do Osvobodilne fronte na Koroškem tak je tudi odnos avstrijskih oblasti do partizanskih invalidov in tistih izvojnencev ter internirancev, ki jih hitlerjenci v dobi najhujšega terorja izganjali v rajhovske koncentracijske taborišča in tje. Invalidi ne prejajajo nobene pomoči, a invalidi Wehrmachta in SS-čet so deležni vse podpore! Koroškim Slovincem, ki so jih nacisti izgnali iz svojih domov, ne priznajo pravic, ki jim grejo po zakonu o žrtvah nacizma—ne prejajajo pa tudi nobene kompenzacije za škodo, ki jim je bila prizadejana po nacističnem okupatorju. Avstrijska vlada še do danes ni vrnila zadržanih in hranilnicam koroških Slovencev večmilijonsko premoženje, ki so ga nacisti izpustili med hitlerjevsko diktaturo.

V takih pogojih in v takih razmerah se danes bore koroški rojaki za svoj nacionalni obstoj. Ko je bilo treba prinašati krvavo in materijalne žrtve, so bili koroški Slovenci v velikem boju proti hitlerizmu dobri, danes, ko bi morali uživati sadove svoje borbe, pa se morajo pod najhujšimi okoliščinami še nadalje boriti za svoje politične, kulturne in gospodarske pravice.

Krivo da te razmere pa vse, kakor nosi poleg avstrijske vlade tudi okupacijska oblast na Koroškem.

Latra se pripravljala za priključitev

Začetkom septembra se je vrnilo v Pazinu v Istri izredno zastopanje oblastne skupščine za latro. V tajniškem poročilu je bil podan predlog hrvatski republikli da se naj priznajo ljudski odbori v Istri kot edina zakonit ljudska oblast v Istri.

Z ratifikacijo mirovne pogodbe z Italijo bo prenehalo delovanje vojne uprave jugoslovanske armade za Julijsko Krajino, Istro, Reko in Slovensko Primorje. Ker je nastala ljudska oblast v Istri za časa narodno-osvobodilne borbe, je ta oblast resnični in edini predstavnik istrskega ljudstva. Delovni ljudje Istre so se obvezali, da bodo napeli vse sile za izvršitev petletnega jugoslovanskega gospodarskega načrta, čim bodo odstranili zadnje formalne ovire in da bodo kot dobri državljani nove Jugoslavije z vsemi dolžnostmi in pravicami gradili svojo domovino, da bo ta za nje jamstvo za trajno svobodo in neodvisnost.

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Mladinska proga Samac-Sarajevo bo kmalu končana

Mladinska proga Samac-Sarajevo je bila letos predmet velikih razprav, najresnejšega dela doma in mnogo hrupa v inozemstvu. Iz inozemstva so prihajale na prog—in še prihajajo—številne mladinske delovne brigade, da tesno sodelujejo z jugoslovansko mladino pri njenih velikih naporih za obnovo in izgradnjo države ter da se prepričajo o velikem delovnem poletu jugoslovanskih delovnih ljudi, ki so vrgli raz sebe okove kapitalističnega suženjstva in si v narodno-osvobodilni borbi priborili politično in gospodarsko neodvisnost ter svobodo. Z največjo upravičenostjo so nastale v Jugoslaviji trditve, da je mladinska proga kovačnica novih ljudi, da je ta proga združila mladince in mladinke vsega sveta v veliki ljubezni do svobode, neodvisnosti in do svoje države, da jih je najtesnejše povezala v stremeljenju za napredkom človeštva proti zlostem mračnjastvu mednarodnih reakcionarjev.

Inozemski mladinci, ki odhajajo iz države, odnašajo s seboj najlepše vtise in so polni navdušenja nad jugoslovanskim delovnim ljudstvom, nad njihovo gostoljubnostjo, ljubeznijo do svobode in domovine. Tudi mnogi inozemski časnikarji, publicisti, književniki, umetniki itd. ki so obiskali med letošnjim poletjem mladince pri gradnji proge, so doživeli enake vtise ter so s svojimi javnimi izjavami potrdili, da je delo na prog nekaj gigantskega, nekaj nečuvvenega, nekaj, kar je mogoče samo v prerojeni, novi Jugoslaviji, ki je dala v letih 1491-1945 v borbi proti fašizmu toliko svetlih primerov heroizma in požrtvovanja ter ljubezni do rodne grude.

Zdaj se glavna dela na prog Samac-Sarajevo polagoma končujejo. V petih mesecih dela na mladinski prog so mladinske delovne brigade izvršile večji del zemeljskih del, prebile so 7 predorov in dokončale del mladinske železniške proge od Samca do Doboja. Preostalo jim je še polaganje cca 150 kilometrov tira in zgraditev postajnih poslopj vzdolž proge. Zaradi tekmovanja med brigadami, ki delajo pri teh popravilih, je izdal glavni štab mladinskih brigad na prog odločbo za nova tekmovanja in nagrajevanja najboljših delovnih brigad, ki bodo dosegli še pri končnih delih najboljše uspehe. Očividno je, da bo mladinska proga Samac-Sarajevo zgrajena v smislu podane obveze, verjetno pa je tudi, da bo rok dosežen mnogo prej, kar bo zopet dokaz velike predanosti in velike volje, da bi bila Jugoslavija čim prej obnovljena in izgrajena in s čemer se bodo izboljšali tudi materijalni pogoji za delovne ljudi in bo njihovo življenje lepše in srečnejše.

Če pregledujemo rezultate, ki jih je doprinesla jugoslovanska delovna mladina v letošnjem letu pri gradnji proge in njenih velike žrtve, resnične žrtve, darovane samo zato, da bi bil jugoslovanski gospodarski utrip hitrejši, da bi bila obnova čim hitrejša in nova izgradnja čim popolnejša, tedaj vidimo, da so

Izjave inozemcev, ki to prog obiskujejo ne samo izraz vladnosti, ampak resničnega divljenja, zakaj take mladine kot je jugoslovanska delovna mladina ni nikjer na svetu!

Gospodarska razstava v Mariboru

Začetkom septembra so odprli v Mariboru industrijsko razstavo pod naslovom "Naše delo." Razstava je prikazala sedanje uspehe elektrifikacije in industrializacije v območju Maribora in okolice. Na razstavi je bila zastopana vsa mariborska industrija ter je dosegel velik uspeh.

Pred vojno je imel Maribor tudi razstave, toda te razstave so bile trgovska-profiterska zadeva. Tam je prevladovala kričeca, neresnična reklama, ki je hvalila posamezno iniciativo takega ali takega kapitalista. Nova razstava pa je objektivna, to je resničen prikaz gospodarskih naporov in uspehov celotne industrije. Na razstavi so se obiskovalci tudi seznanili z novimi načini dela, ki jih bodo v svojih obratih in delavnicah uporabljali, da bi dvignili proizvodnjo v dobrobiti skupnosti in ne posameznika in tudi ne posameznega delovnega kolektiva te ali one tovarne.

Velika je tudi razlika v strukturi kapitalističnega ali socialističnega gospodarstva. V kapitalizmu je osnovno gibalno—trgovina. Trgovci pogosto industrijo in če ni trga, ni naročil za industrijo. Od tod velike imperialistične vojne in boji za mednarodna tržišča. V socialistični družbi je proizvodnja, je industrija gibalno—trg je drugorazredna pomena. Delamo za potrebe, te pa so ogromne in nikdar ne zmanjkujejo kajti z zadovoljenjem potreb se dviga življenjski standard delovnega človeka. V socialističnem svetu produciramo in neprestano rabimo blago, v kapitalističnih državah pa ga imajo preveč in ga ponujajo v kolonije in dr. (čeprav doma, tisti, ki nimajo sredstev, stradajo).

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)
godbo. Igrala sta tudi brata J. in E. Volovnik.

Praznovanja se je udeležilo okrog 175 oseb iz Grand Havena, Muskegon Heightsa, Holtona in Chicaga. Imeli smo se prav dobro. Moški so balinali, ženske pa kramljale med seboj. Zakonskim parom želimo še na mnoga leta!
Mary Peric.

Rainer in Margotti

Nemški general Rainer je dal pred ljubljanskim sodiščem zelo slabe ocene o škofu Margottiju. Ko je Margotti zato zvedel, je vzdiknil ogorčeno: "Nehvaležnost je plačilo sveta! Tako grdo govori o meni, jaz sem pa vendar štiri dolga vojna leta na vsa usta hvalil njega, njegovega vodjo in ves novi red, za katerega smo se borili."

POGOVOR S SLOVENSKO OPERNO PEVKO

Velik uspeh slovenske umetnice Tržacanke Ksenije Vidaličeve na Portugalskem in v Italiji

Pojavi se in zopet izgine. Če povprašam po njej, izveš, da spet kje gostuje. In mimogrede se spomniš, kaj vse so o njej že pisali časopisi v Italiji. "Vidaličeva je pevka velike bodočnosti..." Hvalijo njen "svež glas simpatičnega timbra, ki mu ne manjka potrebne dramatičnosti", kakor tudi njeno igro ter pravijo, da "je Vidaličeva med najboljšimi pevkami današnjega časa".

Zamikalo me je po vsem tem, da bi se kaj pogovoril z njo. Ko sem se ji s takimi nameni približal, sem naletel na zelo prijazen sprejem. Vidaličeva pripoveduje neprisiljeno, odkrito; prijetno jo je poslušati.

"Ali niste več članica ljubljanske opere," sem nedavno vprašal tovarišico Ksenijo Vidaličev, ki jo pogosto srečamo v Trstu.

"O pač, toda na dopustu sem. Najprej sem imela bolniški dopust, ki sem ga preživljala v Trstu. Pri tem sem navezala stike z nekaterimi glasbenimi krogi in uvidela, da bi bilo uestno, če še kje kaj slišim, se še česa naučim in mogoče še kje poskusim, kako bi uspela. Prav za prav je ta želja že dolgo bila v meni živa—od tedaj, ko me je po neki predstavi "Prodane neveste", menda kmalu po osvoboditvi, kritik dr. Cvetko v poročilu o predstavi raztrgal kot kako začetnico. In to je bila moja osemindesetdeseta "Prodane neveste." Takrat se je v meni porodil sklep, da moram le nastopiti še pred kom drugim."

"Dovolite, da vas prekinem, kako pa je sploh prišlo do tega, da ste prišli v ljubljansko opero, ko ste vendar dotlej ves čas živeli v Trstu?"

"Čisto slučajno. Po smrti matere mi je bilo zelo hudo in zaželela sem si, da grem nekoliko k teti, njeni sestri, ki je živela v Mariboru. Ko sem bila mimogrede v Ljubljani, je nek moj znanec, Skedenjčan, član opernega orkestra, opozoril name ravnatelja Poliča. Polič je pristal na audicijo in takoj so mi ponudili debut v "Boheme" in po debutu angažman. In tako se je začelo."

"Koliko vlog ste peli v vsem tem času?"

"Naštudiranih imam 25 oper. Največkrat sem pela "Bohème" in "Traviato", "Prodane neveste" pa celo kakih 55 krat in menda sploh največkrat od vseh ljubljanskih "Prodanih nevest." Zanimalo vas bo mogoče, da sem prvič pela Marinko s Križajem in da je bila to njegova stota "Prodane neveste."

"Katera vloga vam je pa najljubša?"

"Najraje pojem Manon, Margareto (Faust), Jolando in Sneguročko."

"In če spet nekoliko preskočiva: kako ste pa prišli na Portugalsko?"

"Vidite, to je tako. Kak impresarij v Milanu dobi naročilo za določeno število oper in nato pripravi, kakor je pač bilo naročilo, ali glavne akterje ali pa tudi celotne ansamble. Tako sem bila tudi jaz angažirana za gostovanje na Portugalskem. Bila nas je velika skupina, šli smo tja kompletni, z baletom in vsem, kar treba. V Lizboni mi ni bilo prav lahko pri srcu pred prvim nastopom, ko bi morala peti "Butterfly." Vedela sem, kako je s tamkajšjo publiko. Saj mogoče ni tako zelo glasbeno vzgojena. Toda ob pogostem poslušanju skoraj vedno istih oper poznajo ljudje zlasti glavne arije do potankosti in naravnost prežijo na vsak dih. Vsaka malenkostna netočnost: stvar, ki se lahko iz tega ali onega vzroka pripeti največjemu pevcu—ima lahko za posledico, da vas neusmiljeno odklonijo. Vendar ni bila samo ta misel povod, da sem se do potankosti pripravila. Ko sem odpela arijo, se je utrgal plaz ploskanja. Sedemstoč glavna množica—tako ogromno je gledališče—je zahlevala ponovitev. Ne maram ponavljati arij; človek se izmuči na škodo preostale predstave, po drugi strani pa ga ponavljanje še nekako prekine v zbranosti. Toda neodjenljivim zahtevam teh tisočev se nisem mogla več upirati. Podobno je bilo pri Manon. Pela sem z Benjaminom Giglijem. Dasi je on že nekoliko star, je še vedno Italiji največji gospod kar se tiče pevske tehnike in njegove sodbe imajo najvišjo veljavo. Po predstavi sem zvedela, da je po drugem dejanju dejal: "Ako bo moja partnerica tudi v tretjem dejanju tako pela, bo doživela ogromen uspeh." In res, po ariji v tretjem dejanju, po kateri naša publika navadno ne prekinja igre s ploskanjem, se

aplavzi niso hoteli poleči. Gigli me je pošiljal samo pred zastor, češ: "To je vse za vas." Lahko si mislite, da mi je bilo lepo. Odpela sem deset predstav. Vsega skupaj jih je bilo kakih 50. Razen v Lizboni smo nastopili še v Oportu. Bili smo tam od januarja do aprila."

"Ko ste že omenjali publiko, kaj mi lahko poveste o ljubljanski publiko?"

"Ljubljanska publika je nekoliko bolj mrtva, toda peti pred ljubljansko publiko je zanimivo. Izobražena je in vzgojena ter ve, kaj hoče. Njene zahteve niso majhne in kdor je uspel zadovoljiti ljubljansko publiko, se mu ni treba več bati tujih velikih odrov. Sploh pa imam na Ljubljano, oziroma na delo v ljubljanski operi premnogo lepih spominov."

"No, in kateri je najlepši spomin?"

"Moj najlepši spomin je debut. Tisto vznichenje ob prvem nastopu, tista zavest zmage. Kajti vedeti morate, da je bilo treba silne borbe proti vsem, preden je prišlo do mojega prvega nastopa. Vsi so mi branili ukvarjati se s petjem, starši, mož, Ponoči sem šivala in vezla, da sem prisluzila za plačevanje profesorja. Tisti večer v meni ni bilo treme, temveč samo vznichenje. Spominjam se: pred predstavo je prišel k meni pokojni dirigent Stritof in mi dejal: "Vi samo nimate glette." In v odmoru je prišel k meni upravnik Oton Zupančič, mi položil roko na ramo in mi tako ljubeznivo dejal: "Vi pa boste naša, kajne, da ne greste več od nas." Prej omenjeni nastop z Giglijem se mi v mojih spominih zdi nekoliko podoben mojemu debutu."

Ko ste se vrnili s Portugalske, ste še ponekod gostovali, kaj ne?"

"Da, bila sem v Palermu, kjer sem pela Thais z Marianom Stibilom in gostovanje je tudi zelo uspelo. Pred kratkim pa sem se vrnila iz San Rema. Tamkajšnje predstave zelo pogosto obiskujejo še živeči avtorji in sploh glasbeniki. Pela sem "Adriano Lecouvreur" in čez 80-letni Cileja je bil zelo zadovoljen. Sedaj dobivam vabila iz vseh mest, kjer nameravajo vprijeti "Adriano."

Češkoslovaška središče evropske proizvodnje penicilina

Nekdanjo tovarno bary v kraju Roztoky v neposredni bližini Prage bodo predelali v ogromno tovarno za proizvodnjo penicilina. Stroje in strojne naprave za to tovarno je dodela organizacija UNRRA. Polovica opreme je že v Pragi in druga polovica bo prispela v teh dneh. Podobne naprave bodo dobile tudi Poljska, Ukrajina, Italija in Belarusa. Ker pa bo začela tovarna penicilina obratovati najprej na Češkoslovaškem, to v Pragi nastala neke vrste evropska centrala, kjer bodo zastopniki ostalih evropskih držav lahko črpali strokovno znanje o tem zdravilu. V novi tovarni bodo izdelovali 8 krat več penicilina, kakor pa znaša letna potreba na Češkoslovaškem. S proizvodnjo penicilina bodo začeli spomladi 1948. Češkoslovaška ima že celo vrsto lastnih strokovnjakov, ki so pokazali pri raziskovanju penicilina kakor tudi pri zdravljenju že izredno lepe uspehe.

"Pa Ljubljane ne boste popolnoma pozabili?"

"Nikakor. Sicer so mi moj študijski dopust podaljšali še za eno leto, vendar se bom vrnila v Ljubljano ob začetku sezone in se stavila na razpologo za vlogo, ki mi jih bo odločilo vodstvo, potem šele bom izrabila dopust."

"Kaj pa v Trstu ne bi mogli nastopiti?"

"Bi. Toda medtem ko drugod po svetu nikogar ne moti, če sem Slovenka, je to v Trstu drugače. Zato, kakor rada bi nastopila v Trstu, tako tudi lahko opraviim brez njega ali pa vsaj počakam."

"No, saj bo prišel čas, ko bo v Trstu nastopala tudi slovenska opera. Vsekakor vam pa želimo še velikih uspehov. In ostanite vedno—slovenska umetnica."
(R. R. v Ljudskem tedniku.)

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni ured SNPJ, ne pozabite v naslovu napisati polno ime in naslov, na primer: "Članek 23 za benedo 'Chicago'. Na kuverti vsoj napisite: Chicago 23. III. To bo določilo delo na čikaški polit. nam se pospešilo dostavljanje pisa."

Dalekovidni podjetniki so spoznali, da bodo v prihodnjih letih velike različne prilike v Chicagu in severnem Illinoisu omogočile njihovim delavcem nadaljevanje vrste dela, ki so si ga izbrali... da se bodo zabavali in odpočili po svoji volji.

To je eden vzrokov, zakaj se tako veliko številu novih podjetij ustanavlja tukaj.

Vabljeni ste, da pišete za podrobnosti o mnogih industrijskih, stanovanjskih in razvedrilnih ugodnostih tega ozemlja, ki izredno odgovarjajo vam in vašemu podjetju.

Industries in this area have these outstanding advantages: Railroad Center of the United States • World Airport • Inland Waterways • Geographical Center of U. S. Population • Great Financial Center • The "Great Central Market" • Food Producing and Processing Center • Leader in Iron and Steel Manufacturing • Good Labor Relations Record • Tremendous Coal Reserves • Good Government • Good Living • Good Services for Tax Dollars • Send for free booklet containing useful information on these advantages.

TERRITORIAL INFORMATION DEPARTMENT
Marquette Building—140 South Dearborn Street, Chicago 3, Illinois—Phone RA4dolph 1617

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

This area has power resources of 2,500,000 kilowatts, with 500,000 kilowatts more already under construction or on order.

unless we act

1 in 8

will die of

CANCER

GIVE

TO CONQUER CANCER

AMERICAN CANCER SOCIETY

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEZDE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Med tem pa sta mimo prignala dva druga policista župnika, ki je bil že star in upogujen. Vse ljudstvo ga je imelo rado, ker se ni nikoli brigal za politiko, ampak le za cerkev. Bil je v resnici pobožen mož, učen gospodar in čebelar in vsi vaščani so hodili k njemu po nasvete in pomoč. Na hrbtu mu je visel nahrbtnik, s polico se je opiral in težko je hodil.

"Kaj ste pa vi hudega storili...?" se je na glas začudil Blaž in za srce ga je stisnilo, ko je videl starega, betežnega moža med dvema surovima policistoma, ki sta ga neprestano drgala, suvala in priganjala k hitrejši hoji, da bi došla tovariše, ki so gnali učitelja.

"Nič drugega kot le to, da me je rodila slovenska mati, kakor tebe in Pavleka, pa tudi tebe Frece, in da sem vas očenaš po slovensko učil moliti!"

Frece je gledal v tla in nerodno mu je bilo, kakor da bi mu pekoč ogenj ožgal vest v srcu. Saj mu je vendarle ta človek krstil oba sina, blagoslovil je njegovo hišo, podpisal mu je menico, ko je prošel za posojilo... Čutil je, kako mu rdečica srca zaliva lice.

"Tudi tebi, Frece, zbogom, čeprav si me zažili! Le eno ti rečem: Judež Iškariot je izdal svojega gospoda Jezusa Kristusa prav tako, kakor ti sedaj izdajaš svoje ljudstvo! Zbogom otroci!"

Frece je zaškrtnil z zobmi, gledal je v tla ter se je naglo brez besed okrenil in odhitel proti vasi. Policist pa je brenil starčka v nogo, da je omahnil in se opotekel po klancu.

"Hajdi, svinja faršak!" je vpil nad njim po nemško.

Nemo sta gledala Blaž in Pavlek v to zlo. Mati je bila na oknu in njen pogled je bil srdit, njen obraz tako žalostno mračen, kakor da bi hotel s pogledom uničiti vse te tujce. Da, novi gospodar je pričel kazati kremplje! Novi gospodar je nategnil vajeti! Novi gospodar je zamahnil z bičem!

Pavlek je že pograbil kamen, da bi ga zalučal v policista, pa ga je oče v hišo potegnil, da ne bi fant res kakšne neumnosti storil. Zgoraj na vasi so prav tako skozi okna gledali vaščani na to zlo. Začutili so, kako jih nekaj izpodnaša, čutili so, da jim nekaj izpodjeda temelje domačije.

5

PAVLEK IN VELIKA NEMČIJA

Štrbenkov Dolfe, ki je bil sedaj v službi nemške policije v Litiji, je pozval nekega jesenskega dne svoje bratrance, trgovca Frececa k sebi. Peljal ga je v svoje stanovanje, skrbno zaklenil vrata za seboj in mu pričel razlagati: "Ali znaš molčati, kakor grob...?" ga je vprašal skrivnostno. "Zaupal ti bom veliko tajnost. Obdržati jo moraš zase, drugače gre nama obema glava v vratu!"

"Prisežem na svoj molki!" je dejal Frece in kar laže so se mu ježili, ko ga je Dolfe uvažal v to skrivnost.

"Poslušaj torej! Prijatelj, ki je visoka glava na najvišjem mestu državne tajne policije, mi je zaupal, da bodo v najkrajšem času preselili vse Slovence iz obmejnih vasi v Nemčijo, semkaj pa bodo naselili Kočevarje. Le nikar me tako debelo ne glej, to so važne stvari! Naša nemška meja mora biti zavarovana, na meji

mora prebivati prebivalstvo, ki je že od nekdanje zveste Nemčiji. In to so kočevski Nemci. Mar bodo Slovenci branili meje velike nemške države, kadar bo treba? Ne! Toda, dokler ne bo to uradno razglašeno, ne sme nihče vedeti o tem razen naju, da se ne bodo ljudje razburjali in da ne bodo delali neumnosti zaradi tega. Zate sem poskrbel, da te ne bodo selili. Dovedoval sem jim in dopovedoval, da si popolnoma zanesljiv človek in z vsem srcem udan veliki Nemčiji!"

"To tudi sem!" ga je hlastno prekinil Frece, ki je prebledeval, ker se je v duhu že videl izseljenega. "Ne bo ti žal, dragi bratranec, da se tako trudiš zame in lahko mi verjameš, da ne bom skoparil, če kaj potrebuješ!"

"Stvar zaradi tebe je že toliko kakor potrjena. Name se lahko zaneses, saj se v vseh važnih stvareh obračajo name. Toda najvažnejše pride šele sedaj. Vem, da imaš precej debelega denarja. Tudi trgovci iz Litije bodo selili. Ti že nekaj slutijo in razprodajajo na skrivaj svoje blago za slepo ceno. Svetujem ti, da kupiš vse, kar dobiš, potem boš lahko Kočevarjem, ki bodo milijone izkupili za svoja posestva na Kranjskem, prodal robo z velikim dobičkom."

Frece je bil zares pretkan trgovec. Sam je imel prikrto že lepo zalogo za suhe čase, zdaj pa je zgrabil s svojo pogoltnostjo po tem nasvetu kakor riba po mastnem črvu. V duhu si je že slikal velikanske dobičke, gledal je novo veliko trgovino, gozdove in travnike, ki jih bo kupil, podružnice v sosednjih vaseh!

"Če kaj potrebuješ, bratranec, moja trgovina ti je vedno odprta!" je dejal Frece ganjeno in stiskal Štrbenku roko kar naprej. Oh, to je zlat človek, ta njegov sorodnik, do smrti bo hvaležen!"

In pričel je voziti od vseh strani po malem, da nihče ni postal pozoren, kako se polnijo njegova skladišča. Toda skrivnost, ki jo je Štrbenkov zaupal Frececu, je našla špranjo. V majhnih, še nejasnih obrisih je prhutala od vasi do vasi kakor strah, ki mu ljudje še niso poznali izvira. Sprva ni temu nihče verjel. Kaj takšnega še ni bilo na svetu! Ne, ne, to je laž, to si je nekdo izmislil, najbrže spet kak izprijen hujskač, ki hoče s trmo nekaj doseči, ki vedno razlaga in govori o nekakšnem upiranju, zoperstavljanju proti nemškimi oblastem... Oh, tega pa nikar! Enkrat samkrat so se kmetje uprli gosposki, ko jih je vodil nekakšen kmečki kralj Matija Gubec, pa so bili potem strašno kaznovani. Za kazen so ujetim kmetom rezali nosove in ušesa, obešali so jih na drevesa...

Ne, ne, saj je vsaka oblast od boga, so govorili bogaboječji stari in se križali. Če si božji človek, potpi, sprejmi jarem, morda je to kazen božja, ker smo pregrešno živeli in premalo molili... Saj so zares hudičevi časi! Vse je bilo postavljeno na glavo. Prepričevali so te, da nisi več tisto, kar si bil že tisoč let, čez noč so hoteli človeka predrugačiti, mu izpuliti srce in jezik in ga uvrstiti v nekaj, kar mu je bilo tuje, zoprno, trdo in nerazumljivo. Može so hodili od hiše do hiše, ugrabili, plašno so se ozirali skozi okna, če kdo ne prisluškuje, potem pa so spet hodili na delo, kajti le v delu so pozabili na vse te hude stvari.

(Dalje prihodnjič.)

Med Uršljo goro in Peco

Panonicus

Po osvoboditvi sem se preselil iz panonske ravnine med planine, na novo ustanovljeno gimnazijo v Guštanj. S podjetnostjo zrelega moža sem se podal na pot, četudi Panonici nismo poseben prijatelji planin. Načelo: "Gora ni nora..." pri nas drži. Mi cenimo zlato rumeno pšenico, čeravno trpimo na pomanjkanju kuriva.

Svet od Dravograda do Guštanja je izredno tistnen. Reka Meža, železnica in ozka, toda razmeroma dobra cesta si komaj krčijo pot. To je dolina Meže, hčerke Pece-gore legendarnega kralja Matjaža. Pri starodavnem trgu Guštanju se pa svet razširi tja proti Prevaljam, ki so srce in glava Meziške doline. To je ožja domovina Prežihovega Voranca. Vornar opisuje v svojih delih vse žitje in bitje te doline, mislim da bolje tega nihče ne bi mogel.

Naša ljudska oblast je posvetila tej dolini vso skrb in ji med drugim dala tudi popolno gimnazijo, ki se je nastanila na gradu Ravne. Grajsko poslopje, v katerem so učni prostori, je lepa in prostrana stavba, zidana v renesančnem slogu bržkone v XV. stol. Grad je bil v dobi pred Valvazorjem last Matije pl. Sychten. Pozneje je prešel v last grofov Torre di Valsassi,

ki so prišli iz Italije, se ponemčili in se prekrstili v Turne. V svojem grbu imajo dva utrjena stolpa, ki ju stražita dva viteza. Ti Turni so polagoma postali gospodarji ogromnih gozdnih kompleksov od Uršlje tja do Raduhe in Pece. Pod gradom v dolini so pa zgradili tovarno jekla, ki se je razvila v močeno podjetje. Začeli so pa tako, da so spravili v svoje roke domačo železarsko obrt, ki je bila od srednjega veka sem dokaj razvita v trgu. Leta 1774 zgrade Turni ob Meži tovarno za želeje, ki jo pozneje preuredi v tovarno za jeklo. Danes so gozdovi in tovarna ljudska last. Dimniki, iz katerih se kadila noč in dan, naznanjajo, da je tudi v guštanski tovarni petletka v polnem razmahu. Les v gozdovih pa ne pada nenačrtno, kakor so to delali tuji fevdalci.

Tudi starodavni trg Guštanj dela. Obnavlja in gradi hiše, popravlja ceste in mostove. Grad vodovod in prepotrebno zdravniško ambulantno. Prebivalstvo Guštanja raste iz dneva v dan. Tovarniški obrati se spopolnjujejo in sprejemajo nove delovne moči.

Tovarna daje kruh večini prebivalstva. Kmetu daje malo zemlje skromen kruh. Ta kosček kruha je pridelan z velikim trudom in znojem, kajti gorata pokrajina in skalnate hube skopo rode. Najbolj se uspeva riž, krompir in fižol. Pač pa je mnogo lepih in sočnih pašnikov, ki vabijo kmeta k živinoreji.

Lepa je pokrajina v jeseni, ko ajda cveti in zori. Obilo je tudi sadja, zlasti jabolk, hrušek tudi ne manjka. Toda sadje ni tako sladko kakor v panonski ravnini in zato je moč šele na spomlad sladek, ko se čez zimo obleži. Iglasti gozdovi so vir lepih dohodkov.

Potnik, ki ljubi senco in se ne straši hoje, lahko krene iz Dravograda proti Guštanju, ne bo mu žal. Nič več kot 8 km je do Guštanja. Med potjo ga bo spremljala Meža in mu krajšala čas s svojim žuborenjem. Videl bo lepo sotesko ter se bo lahko napil pri Potočniku pod Tolstim vrhom dobre slatine, ki jo zanekrat izkorišča le okoliško ljudstvo. Teh slatinskih vrelcev je ob Meži več. V slabi uri hoda od Guštanja do Kotelja bo našel na "Rimski vrelce" pri Kotljah. Tu je bilo pred drugo svetovno vojno znano letovišče. Tudi slatina je imela že dokaj odjemalcev. Mir, ki obdaja "Rimski vrelce", je posebno priporočljiv živčnim bolnim. Ob vznožju močnega Uršlje bo našel oddih in tihe sprehode po šumih. Žal je poslopje okupator zelo uničil.

Skozi Guštanj je tekla rimska cesta iz Celja v Južno na Koroško. Ko so pred leti kopali nedaleč od trga ob tej cesti, so našli rimske predmete. Pravi, da je nedaleč od Guštanja pri "Lubasu" gomila, ki krije v sebi prastare predmete. Poslopje "Lubasov dom" je prav tako starinsko. Zunanjsčina ti pove, da je bil to nekdanji dvorec. Tu

di notranji moročni prostori in aula kažejo isto.

V dobi srednjeveškega fevdalizma je Guštanj z okolico pripadal nekaj časa bamberskim škofom, ki so prvi znani lastniki Guštanja in okolice. Bamberski so sežidali grad "Gutenstein" (trdna skala) pred vodom v sotesko Meže. V gradu so imeli upravo za okoliška posestva. Sem so oddajali tlačani svojo desetino. Tu so pobirali mitnino od trgovcev, ki so vozili blago skozi Guštanj na sejme. Škofje sami niso upravljali guštanskega posestva, ampak so ga dajali v fevd—v najem. Znani tak najemnik je rodbina de Ort. Ti de Orti pa tudi niso bivali v Guštanju, ampak so prepustili upravo svojim ministerialom. Tako se pojavijo nova imena kot guštanski gospodje. Prvo tako ime je neki Dietrich okrog l. 1248. Toda že po 40 letih imamo nove najemnike, in sicer tokrat Voveržane. Voveržani pa prepušče leta 1322 guštanska posestva Celjskim grofom. Ti pa bržčas niso bili zelo navdušeni za guštanska posestva, kajti že deset let kasneje, leta 1333 prepušče vsa posestva v najem grofom Auffensteinom. Politika Celjanov je težila na jugovzhod in na Ogrsko.

Obrat je prišel v lastništvo guštanskih posestev v 14. stol. Med deželnim knezom nadvojvodom Viljemom Habsburškim in Friedrichom Auffensteinom je nastal spor. Bržkone zaradi deželno knežjih meja in guštanskih posestev, ki so mejila drugo na drugo. Auffensteinec se je uprli zahtevam deželnega kneza, toda razsodba ni dala njemu prav in je moral podleči ter se umakniti. Tako je guštanski grad z vsem pripadajočim posestvom prešel v last deželnega kneza.

Z odhodom Auffensteinov so šli z gradu gospodje guštanski. Deželna sodnija, ki se prvič omenja leta 1317, je obsegala isti teritorij, ki ga je imela grajska gospoda. Pravi, da je bila v hiši, ki je sedaj last Šmauerja na severovzhodnem delu guštanskega trga. Na poslopju se vidi, da je hiša iz srednjega veka.

Habsburžani, ki so po zmagi nad Auffensteinom postali lastniki gradu s pripadajočo posestjo, izročajo grad in posest v fevd raznim plemenitjem, ki pa menda ne skrbijo bogve kaj za poslopje, ker je kmalu razpadlo. Na istem mestu je bil pozneje sežidan nov grad "Grünfels" (zelena skala). Valvazor pozna grad in ga omenja kot dobro ohranjenega. Omenja tudi lastnika, nekega Maksimilijana pl. Gaisrucka. Danes tudi tega gradu ni več. Grič, na katerem je nekdanji gospodov grad, je spremenjen v zelenjadni vrt, ki je last stare trške trgovske družine Brundula. Na drugi strani ceste, kjer so nekoč bili prostori za grajske službenice, je danes gostilna "Pri Lovcu". V njej so se zbirali guštanski "jagri". Pod prvotnim gradom se je v srednjem veku razvila naselbina, ki je dobila ime po gradu "Gutenstein". Ta naselbina je dobila kmalu trške pravice. Od leta 1396 dalje je bil trg deželno knežja last in so bili trški zakupniki obnem lastniki gradu.

Na teh zgodovinskih tleh se v novem okolju razvija guštanska gimnazija. Gimnazija ima edinstveno lego. Leži na aluvialnem gričku nekoliko izven trga, obdana z lepim nasadom, ki je tako lep, da ga je ljudska oblast zaščitila kot narodni park ter izročila v varstvo zavodu za zaščito prirodnih krašev.

Dijaštvo guštanske gimnazije je v glavnem doma iz bližnje okolice, dober del dijakov pa prihaja izpod Pece, iz Dravske doline tja do Vuhreda. Ko se zjutraj ustavi vlak na postaji Ravne, kar siple ukažejo mladi in iz vozov. Pozna se jim še tuja sola. Velike težave imajo z materinščino. Mnogo postrvovalnega truda in dela so imeli učitelji. Težave so bile tudi z disciplino. Nekateri so se težko privadili mirnemu in pazljivemu sodelovanju pri pouku. Posebno pri matematiki mladina dolgo ni prišla do spoznanja, da je potrebno matematiko premagati in ne učitelja matematike.

V mladinski organizaciji so bili dijaki agilni in tudi udarniškega dela se niso bali. Pridno so obiskovali študijske krožke. Pionirke in pionirji so bili do

Kulturno delo madžarske narodne manjšine

V novi Jugoslaviji uživa madžarska manjšina, kakor tudi vse ostale, polno svobodo, bodisi na kulturnem, bodisi na političnem polju.

V Subotici imajo Madžari svojo Madžarsko kulturno zvezo, v kateri so včlanjene vse madžarske organizacije v Vojvodini. Madžarska kulturna zveza dela danes na tem, da bi svojo delavnost razširila na vse državo in priključila vse madžarske organizacije v državi. Madžarska kulturna zveza se zanima za vse organizacije, ki so včlanjene v zvezi in jih bogato oskrbuje s časopisi, revijami, knjigami, brošurami, gledališkimi igrami itd. Madžarska kulturna zveza v Subotici ima tudi svojo založbo "Hid", ki izdaja razne brošure, knjige in časopise.

V Novem Sadu izhaja že štiri leta "Madjar Szó" (Madžarska beseda), v 40.000 izvodih dnevno na 8 do 8 straneh. Časopis "Szabad Vajdaság" (Svobodna Vojvodina) izhaja v več izvodih kot v stari Jugoslaviji skupaj vsi madžarski časopisi, čeprav takrat ni bilo niti pomanjkanje papirja in so bile tehnične možnosti večje. "7 nap" (Sedem dni) je tednik in izhaja v Novem Sadu. "Húsag Szava" (Mladinska beseda) je tednik za mladino. "Hid" (Most) je mesečni kritični književni pregled in izhaja v Subotici. "Dolgčas Nő" (Žena delavka) je mesečnik, ki izhaja v Novem Sadu in je prvi ženski list v Vojvodini. "Föld népe" (Narodna zemlja) je strokovni književni časopis, ki izhaja dvakrat na teden. "Pionir" je list za najmlajše, ki izhaja dvakrat na teden in ga v glavnem pišejo pionirji sami. Izhaja v Novem Sadu.

Madžarski tisk izhaja v novi Jugoslaviji v 80.000 izvodih in lahko vsak madžarski delovni človek svobodno razvija svojo nacionalno kulturo v svojem jeziku. Razen zgoraj navedenih časopisov in revij izhajajo stalno v madžarščini tudi razne brošure, tako Kardeljeve, Kalininove itd. Nedavno je Madžarska kulturna zveza nabavila madžarske knjige iz Budimpešte in jih razdelila madžarskim kulturnim društvom.

V Vojvodini je okoli 40.000 madžarskih dijakov, ki se učijo v svojem jeziku in z madžarskimi učnimi knjigami. Madžarske dijakke uče madžarski učitelji. Vse madžarske šole so oskrbovale z madžarskimi knjigami. Po vseh vaseh, kjer so

brli pevci. Pri sprejemnem izpitu za višji razred gimnazije so letošnji kakor lanski četrtolci pokazali veliko vestnost in resnost, kar jim je prineslo tudi lep uspeh. K sprejemnim izpitom za prvi razred gimnazije se je prijavilo stooseminpetdeset učencev in učenek, ki so izpit domala vsi napravili. Veliko zaslug ima pri tem okrajno prosvetno vodstvo in pa učiteljstvo osnovnih šol, ki se je zelo potrudilo, da so bili učenci četrtega razreda pripravljeni za čim boljši uspeh. To so opazili profesorji, ki so po veliki noči hodili prijateljsko hospitirati na okoliške šole. Vse to se je vršilo v okviru sindikalnega aktivna na gimnaziji. Sindikalni aktiv na gimnaziji pod vodstvom vestnega in marljivega voditelja čim dalje bolj uspeva in je udeležba pri tedenskih sestankih vedno polna.

V prihodnjem šolskem letu pričakuje gimnazija okrog petstideset učencev in učenek. Stevilčno močni bodo zlasti prvi trije razredi, ki bodo imeli po tri paralele. Močan bo tudi četrti razred. Višji razredi bodo normalni. Vse kličje po čimprejšnji zidavi nove moderne gimnazijske stavbe.

Tiho v varstvu Pece in Uršlje vrši guštanska gimnazija svoje kulturno poslanstvo. Iz skromnih začetkov se razvija v lep zavod, ki ga vodi kot mrvljiva marljivi domačin. Z leti se bo poznalo njegovo delo v tukajšnji dolini. Gotovo bo segal njegov odmev tudi onstran sedanjih meja. Dvignil bo kulturno ravnen pridnih, nadarjenih in poštenih Slovencev meziške doline med Peco in Uršljo tja do šumovitega Pohorja.

Madžari, so osnovne šole, v večjih mestih pa so tudi gimnazije. V državi imamo 25 nižjih gimnazij. Razen tega so v Vojvodini še tri višje gimnazije. V stari Jugoslaviji smo imeli samo eno samostojno madžarsko gimnazijo. Razen tega je v Subotici madžarska učiteljska šola, iz katere pride vsako leto 60 novih madžarskih učiteljev. V Novem Sadu je tudi višja profsorska glavna šola, kjer predavajo madžarski jezik in madžarsko književnost.

Državno madžarsko narodno gledališče je stalno gledališče v Subotici. Kakor vsa ostala gledališča dobiva tudi to gledališče državno subvencijo. Letos je dobilo 3.624.000 din subvencije. Določeni dohodek gledališča je 900.000 dinarjev, medtem ko gre ostalih 2.724.000 dinarjev v državno breme. Madžarsko narodno gledališče uživa torej prav iste pravice kot ostala gledališča v državi. V poslednji sezoni je gledališče priredilo 168 predstav, ki jih je obiskalo 60.000 gledalcev. Od teh predstav jih je bilo 63 na deželi.

Madžarski pevski zbori so skoraj po vseh krajih Vojvodine, kjer bivajo Madžari. Vsi ti zbori so včlanjeni v Madžarski kulturni zvezi. Madžarske čitalnice najdemo skoraj v vseh vaseh v okviru Madžarske kulturne zveze.

Vsi to podatki kažejo, da se madžarska manjšina v novi Jugoslaviji lahko uspešno in svobodno razvija. S. Kon.

Razni mali oglasi

A BIG OPPORTUNITY FOR YOUNG & HUSKY MEN
Age 21-40

No experience needed
We will train you in our synthetic rubber division.
Night or day shifts - Good pay
6-day week - Automatic increases
ACADIA SYNTHETIC PROD. DIV.

Western Felt Works
4115 Ogden Ave.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavska vasil. Ali jih čitate vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za vse one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije so lahko naroči na list Prosveto in prišlejo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$2.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani plačujejo pri assessmentu \$1.00 na tednik, se jim to prišlejo k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad štiral list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral štiti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$2.00

Za Chicago in okolice je \$2.50

1 tednik in \$0.80

1 tednik in \$0.80

2 tednika in \$0.80

2 tednika in \$0.80

3 tednike in \$0.80

3 tednike in \$0.80

4 tednike in \$0.80

4 tednike in \$0.80

5 tednikov in \$2.00

5 tednikov in \$2.00

Za Evropo je \$11.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,

2857 So. Lawrence Ave.

Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine \$

Naslov Čl. družine \$

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. Čl. družine \$

3. Čl. družine \$

4. Čl. družine \$

5. Čl. družine \$

Mesto Država

Nov naročnik \$ Star naročnik \$